De zin van de literatuuropgave

✱ ✱ ✱ Met het aan het slot van een tijdschriftartikel opnemen van een literatuuropgave kunnen velerlei doelen worden nagestreefd.

Een alleszins plausibele reden zou kunnen zijn dat de auteur met zijn schriftuur een bijdrage heeft willen leveren tot de discussie over het door hem behandelde onderwerp en zich daarbij doorlopend ten volle bewust is gebleven van zijn eigen subjectiviteit. Ongetwijfeld zal hij het zich dan tot een plicht rekenen zijn lezers opmerkzaam te maken op een ruime verscheidenheid van publikaties waarin zijn opvattingen zowel worden gedeeld als afgewezen en waaruit zij, kritisch analyserend en vergelijkend, tot een eigen, wetenschappelijk verantwoorde, onafhankelijke standpuntbepaling kunnen komen.

Voorts kan zich de mogelijkheid voordoen dat de schrijver, overtuigd van het eigen gelijk, ook de lezers daarvan zoekt te doordringen en hen daarom wil doen geloven dat zijn stellingname minder excentriek is dan zij misschien zijn geneigd te veronderstellen. Het moge dan wellicht begrijpelijk zijn als hij ter adstructie van zijn opvattingen een voorkeur aan de dag legt voor de publikaties van gezaghebbende deskundigen wier betogen het zijne schragen, even begrijpelijk is het dat slechts een geringe wetenschappelijke waarde mag worden toegekend aan een eenzijdige literatuuropgave die kennelijk ertoe moet dienen een mogelijke objectivering van het verkondigde standpunt te belemmeren.

Het is ook denkbaar dat de steller van een artikel — soms ook zonder opzet — met andermans veren pronkt zonder daar rond voor uit te komen. Toch slaat die kwalificatie op hem die verzwijgt aan welke bronnen hij zijn kennis ontleende. Niet slechts wekt hij ten onrechte de indruk dat zijn beschouwingen geheel zijn ontsproten aan de eigen geest en volledig zijn gebaseerd op een benijdenswaardige parate kennis over een veelal complexe materie, doch — wat veel ernstiger is — hij onthoudt zijn lezers de mogelijkheid tot verificatie van zijn uit werk van anderen getrokken conclusies zodat bijgevolg zijn eigen betoog sterk aan wetenschappelijke waarde inboet.

Ook mag, helaas, de mogelijkheid niet zonder meer worden uitgesloten dat een scribent meent zich te moeten tooien met het aureool van grote belezenheid en om die reden een waarlijk indrukwekkende opsomming van literatuur ten beste geeft. Wanneer dan bovendien bij bestudering slechts ten aanzien van een deel van de aanbevolen werken kan worden vastgesteld dat zij rechtstreeks op het onderwerp betrekking hebben, blijkt de auteur verre aan zijn doel te hebben voorbijgeschoten doordat hij de serieuze lezers zonder enige noodzaak *une mer à boire* heeft voorgeschoteld waarvan het wetenschappelijke nut hoogst twijfelachtig moet heten.

Zonder te willen pretenderen dat in het korte bestek van dit editoriaal nu alle relevante aspecten aan een uitputtende beschouwing zouden kunnen zijn onderworpen, mag toch wel worden geconcludeerd dat voor een blad als de Militaire Spectator in wezen geen andere reden aanvaardbaar kan zijn dan de eerstbesprokene.

Van wellicht nog groter belang is het echter dat deze beschouwing een schromelijke onvolledigheid zou kunnen worden verweten indien niet — tenslotte maar beslist niet ten overvloede — expliciet werd gewezen op het ernstige risico dat in het bijzonder die schrijvers lopen die zich er onvoldoende rekenschap van geven uit welke bron zij hun kennis hebben geput: het gevaar is immers verre van denkbeeldig dat dan geclassificeerde gegevens, verwerkt in een ongeclassificeerd artikel, worden gepubliceerd in een „open bron", zoals dit blad ontegenzeglijk is. Alhoewel ook in een dergelijk geval de redactie zich verantwoordelijk zal achten, blijft voorkomen beter dan genezen.

Daarom zij elke potentiële scribent terdege doordrongen van de zin van de literatuuropgave!